

7 a

NAISTÖÖLINE

JA

NAISKOLHOOSNIK



№ 6 (73)

J U U N I

1 9 3 5

SISUKORD

	Lhk.
1. Kaadrid otsustavad kõik	1
2. <i>A. Susi.</i> — Naiskolhoosnikud Leningradi oblasti karjakasvatuse plaani täitmas	3
3. <i>S. Kirsch.</i> — Meie õnnelikud lapsed	4
4. Laste koduta- ja järelvalveta-oleku likvideerimisest	6
5. <i>M. Gorki.</i> — Naisterahvast	7

Ilukirjandus:

6. <i>P. Meisel.</i> — Jüri õpib tarkust	9
7. <i>Julie Siner.</i> — Laagrisse	12
8. <i>M-y.</i> — Missugune on emade kaitse Eestis	12

Sõnumid

9. <i>A. Susi.</i> — Nii elavad Gorka naislööklased	14
10. Arsti vestlus — Haigused raseduse ajal	15
11. <i>Professor K. Skrobanski.</i> — Abordi vastu	16

№ 6

(73)

2067

NAISTÖÖLINE

JA

NAISKOLHOOSNIK

JUUN

1935

Kaadrid otsustavad kõik

Meie suure juhi sm. Stalini kõnel 4. mail Kremli palees Punaväe akadeemikute väljalaske õhtul on määratusuur ajaloolik tähtsus. Ta rajab uue ajajärgu meie võitluses sotsialismi teostamisel. Ta on meie lähema töö ning edasijõudmise programmis uute sotsialismi saavutuste võitmisel.

Seltsimees Stalin lihtsalt, selgete, kõigile arusaadavate sõnadega maalib oma kõnes elava pildi, kuidas meie suur sotsialistlik töörahva isamaa muutus tehnikaliselt ning kultuuriselt mahajäänud ja poolkerjuslikust, äralaostatud riigist suureks esimeseklassiliseks tööstuse ning mehaneeritud põllumajanduse maaks. „Ülesanne seisib selles, — räägib sm. Stalin, — et viia seda riiki keskaegsuse ja pimeduse roobastelt tänapäeva tööstuse ja masinatega varustatud põllumajanduse roobastele,“ ja kriipsutab alla, et see ülesanne ei olnud kerge. See nõudis tugevaid närve ja enamlikku vastupidamist. See nõudis ohvreid, nõudis kõige suuremat kokkuvõtet, „oli vaja kogu hoida nii tootluse alal, koolide alal kui ka riide alal, et tööstuse loomiseks vajalikke summasid koguda.“

Võitlus oli pinev. Ta nõudis kõikide meie jõudude koondamist. Kuid mõned meie parteiseltsimehed selle asemel, et kõik oma jõu mobiliseerida selle suure ülesande täitmiseks, kohkusid ära raskuste ees ja hakkasid kohe pärast esimesi raskusi parteid taganemisele kutsuma. Nad üksi ei kutsunud taganemisele, vaid läksid veel palju kaugemale, nad organiseerisid võitlust ÜK(e)P Keskkomitee vastu, nad ähvardasid partei juhtisid kuulidega. „Need inimesed, — räägib sm. Stalin, — nähtavasti unustasid, et meie, enamlased — erilist laadi inimesed oleme. Nad unustasid ära, et enamlasi ei saa ära hirmu-



tada ei raskustega ega ähvardustega. Nad unustasid ära, et meid kasvatas suur Lenin, meie juht, meie õpetaja, meie isa, kes ei tunnud ega tunnistanud hirmu võitluses.“

Meie läksime edasi kõikumata ülesseatud sihile ja meie võitsime.

Nüüd oleme meie esimesejärgu tööstuse ning mehaneeritud põllumajanduse maa. Kogu ilm on sunnitud neid meie saavutusi tunnustama.

Meie oleme ära võitnud juba nälja tehnika alal. Alles hiljutine loosung „tehnika otsustab kõik“ on juba meie tänapäeva võitluse möödunud ajajärgu loosung. Sm. Sta-



lin seadis üles oma kõnes uue loosungi: „kaadrid otsustavad kõik.“ Peaülesanne on nüüd vallutada täielikult tehnika. „Tehnika on surutud ilma tehnikat vallutanud inimesteta.“ Peamine on nüüd inimeste eest hoolitsemine — uute kaadrite kasvatamine, kes suutelised oleksid tehnikat rakendama ja edasi lükkama nii, et meie võiksime kõik temast võtta, selleks, et kiirustada hulkade heakäekäiku, et lõpuliikult teostada sotsialismi ja luua uue helge elu — mille kiired ja sära õhutaksid, julgustaksid ka kapitalistlikudel maadel veel kapitalismi ikke all vaevlevat ja võitlevat proletariaati oma ridu ikka enam ja enam koondama III Internatsionaali võitluslipu alla, et meie eeskujul hävitada vana ja luua uue ilma.

Sm. Stalin kriipsutab eriti alla, et „kui meie esimeseklassi tehastes ja vabrikutes, meie sovhoosides ja kolhoosides, meie Punaväes oleks küllaldane hulk kaadrid, kes suutelised seda tehnikat rakendama, siis meie maa saaks tagajärge kolm ja neli korda rohkem, kui tal praegu on“.

Sm. Stalin teeb etteheite, et meie ei ole veel aru saanud, et tarvis inimesi kasvatada, inimest hinnata. „Masinaid, — ütleb Stalin, — on juba õpitud hindama ja seda raporteerima, kui palju on meil tehastes ja vabrikutes tehnikat. Kuid ma ei tea mitte ühtegi juhtumist, kus oleks niisamasuguse tahtmisega raporteeritud seda, kui palju inimesi meie nii- ehk niisuguse ajajärgu vältel üles oleme kasvatanud ja kuidas neid inimesi selles aitasime, et nad töös kasvaks ja karastuks.“ Ta kutsub üles hindama kaadrid, inimesi, hoolitsema nende eest, kes suutelised meie üldisele asjale kasu tooma. Loosung „kaadrid otsustavad kõik“ nõuab, et meie juhatajad kõige hoolikamalt suhtuksid meie tööliste, nii „väikeste“, kui ka „suurte“ vastu, mis-sugusel alal nad ka ei töötaks, et nad kasvataksid neid hoolikalt, aitaksid neid, kui nad toetust vajavad, neid ergutaksid, kui nad esimesi edusamme teevad, neid edasi lükkaksid, jne.“

Nendes Stalini sõnades kõlab suur armastus ja piirita hool inimese eest.

Selle käesoleva ajajärgu peaülesande — kaadrite kasvatamise, nende eest hoolitsemise — peale tuleb meil nüüd kõik meie energia ja armastus juhtida.

Meie naiseltsilistele on need Stalini, meie armastatud juhi, sõnad eriti suure tähtsusega. Just õige tihti naiseltsiliste kasvatamisele, aitamisele ja ergutamisele oli liig vähe rõhku pandud. Tihti, ainult formaalselt eraldati välja neid vastutava-

tele töödele külanõukogu või kolhoosi esinaisteks, piimafermi juhatajateks, ehk ka teistele kõrgematele kohtadele, kuid vähe oli hoolt selle eest, kuidas ta tööga hakkama saab, teda ei aidatud, ei õpetatud, ning jäeti harilikult enda hoolde, ja kui siis töö halvasti läks, võeti töölt maha, tihti lausega: Ei kõlba, ei saa hakkama, tuleb ikka selle koha peale mees panna.

Meie riigis on kõik võimalused seaduslikul teel antud, et naine tõesti ühes mehega võib areneda, kuid meie oleme need võimalused tihtipeale hooletusse jätnud. Peab tunnustama, et kui meie tõesti kõik oleksime teinud selleks, et kasvatada naiskaadrid, siis oleksid meil sellel alal palju ja palju suuremad tagajärjed olnud.

Sm. Stalini otsesõnalisel juhtimisel ja kaasaaitamisel on viimastel aastatel naiseltsiliste aktiivsus märksa tõusnud. On tõusnud külanõukogude, kolhooside esinaiste arv, raiooni, oblasti, üleliidulise täidesaatekomitee liikmete arv jne.

Sm. Stalini kõne enamlik teostamine kindlustab, et need kõrgustikud, mis viimastel valimistel naiseltsilised võitsid, ei anna nad enam ära, vaid naiseltsiliste seast kasvavad aina uued ja uued jõud. Selleks on tarvis meie juhatajatel rohkem hoolt iga üksiku naiseltsilise kasvatamises, abistamises töö juures, ergutamises jne.

Meie naiseltsilisi aga kohustab sm. Stalini kõne oma kvalifikatsiooni, oma teadmisi, oma kultuurilist tasapinda süvendama, ükskõik kus meie ei töötaks — tehases, vabrikus, kolhoosis, sovhoosis ehk kodus majapidamises. Meie ei tohi unustada, et meie elame sotsialismi ajajärgul, ajajärgul, mis nõuab meilt kõrgemat kultuuri, kui kapitalistlik ajajärk. Ka ei tohi meie üheks minutikski unustada, et meie oleme emad, kes kutsutud selle uue ajajärgu uut põlve kasvatama, uusi inimesi, kes suutelised on lõpule viima meie vanema põlve poolt alatud tööd ja võitlust. Partei ja valitsus seab käesoleval ajal üles lastekasvatases suured tõsised nõuded. Meie emade osa selles töös on väga suur. See nõuab meilt suurt teadlikku jõupingutust ja armastust. See ei luba meid endid vireleda pimeduses ja harimatuses.

Sm. Stalini kõnel on nii määratusuur ajaloolik-poliitiline tähtsus, et meie kõik kui üks — ükskõik kus alal meie ei töötaks — peame kaasa aitama selle suure uue loosungi — „kaadrid otsustavad kõik“ — teostamisele. Sellele anname kõik oma jõu, energia ja armastuse.

Elagu meie suur, tark ning tuliselt armastatud juht sm. Stalin!

Naiskolhoosnikud Leningradi oblasti karjakasvatuse plaani täitmas

Viimaste aastate jooksul on märksa tõusnud sotsialistlik karjakasvatus nii arvu kui väärtuse poolest. Meie kolhoosides on kasvatatud terve rida lehma, kellede aastane piimaand on 2500 liitrit ja rohkem.

Need edusammud on saavutatud enamliku lööktöoga meie sovhoosides ja kolhoosides. Meie naiskolhoosnikud on suure töö karjakasvatuse tõstmise alal ära teinud. Endistest harimata talunaisterahvastest ja teenija-tüdrukutest on saanud terve rida eeskujulikke naislööklasi, kes enamlikult paremate lööklastena töötavad kolhooside ja sovhooside karjalautades.

Neil päevil Leningradi oblasti konkursikomisjon premeeris 47 naislööklast hea lööktöö eest sotsialistliku karjakasvatuse väerinnal. Oblasti konkurs-komisjon eraldas välja kolmkümmend naislööklast üleliidulise konkurs-komisjoni läbivaatamiseks ja premeerimiseks.

Üks neist premeeritud naislööklastest on „Kalmuse“ (Volossovo raiooni) karjafermi lüpsja sl. Antoniina *Saarnet*.

Juba kolm ja pool aastat töötab ta karjalaudas ja hoolitseb eeskujulikult lehmade eest. Alati on karjalaudas puhtus ja kord. Lehmad on puhtad, terved ja rammusad. Noorkari hoitakse alal täielikult. Loomi söödetakse kindlate normide järel ja täidetakse kõik need agrotehnilised reeglid, mis on tarvis täita sotsialistliku karjakasvatuse suhtes.

Sl. Saarneti lööktöö ja eeskujuliku hoolitsuse tagajärjel on lehmade keskmine aastane piimaand tõusnud 2984 liitrini.

Hommikul vara ja hilja õhtul, alati leiame meie sl. Saarneti karjalaudast, kus ta puhastab ruume, joodab lehma jne.

Valge põll ees, käed puhtaks pestud, läikiv piimanõu käes, läheb ta puhtaid, läikivaid, rammusaid, oma hoolealuseid lehma lüpsma.

Sarnaseid naislööklasi on palju. Volossovo raiooni kolhoosis „Vosroshdenie“ töötab sama eeskujulikult noor naislööklane sl. Tosja *Pekina*. Samuti töötavad selle raiooni kolhoosi „Punase Gigandi“ karjafermi naislööklased sl. sl. Anna *Kairo* ja Maria *Kilk*. Nende energilise töö tagajär-

jel on tõusnud tuntavalt lehmade piimaand. Lehm „Nastja“ annab aastas 2300 l. piima. Keskmine aastane piimasaak lehmalt selles karjafermis on 2100 liitrit.

Terve Leningradi oblast ja Krasnogvardeiski raioon teavad tuntud naislööklast — karjatalitajat sl. *Jorti*, kes juba neli aastat on karjatalitaja, ja kõik see aeg on ta töötanud eeskujulikult. Kolhoosis „Alkus“ annavad paremad lehmad „Tjaho“, „Rolli“, „Nemka“, „Milka“ ja „Russko“ sl. *Jorti* hea hoolitsemise tagajärjel 4000 l. aastas piima. Sl. *Jorti* energilise töö pärast on „Alku“ karjaferm üheks paremaks terves NSV Liidus tunnistatud.

Mitte üksinda Leningradi oblastis pole sarnased naislööklased, vaid tervel laial töörahva kodumaal. Hästi tuntakse Eesti-Haginskis (Autonoomne Kalmõkkide oblast) karjatalitajat sl. Heleene *Vernekit*. Neli korda on Eesti-Haginski kolhoos „Uus Ilm“ seda naislööklast premeeritud. Vaatamata sellele, et tal on neli last kodus, ilmub ta alati hiljaksjäämiseta tööle.

Niisuguseid naislööklasi meil on palju ja nad kõik oma enamliku lööktöoga tõendavad ja näitavad tervele ilmale, et naisterahvas pole mitte ainult lastesünnitamiseks, vaid töötavad naisterahvad on kangelased ka lööktöö väerinnal.

Rohkem tarvis tõmmata naiskolhoosnikke kolhooside ja sovhooside karjalautadesse. Rohkem tähelepanu sotsialistliku karjakasvatuse naiskaadrite kasvatamisele. „Kaadrid otsustavad kõik“ — ütleb sm. Stalin ja sellepärast peame meie pöörama suurt tähelepanu karjakasvatuse kaadrite, siinhulgas naiskaadrite kasvatamisele. Kõik naiskolhoosnikud, õppige karjakasvatuse teadust, et meil oleks veel rohkem häid eeskujulikke naislööklasi karjakasvatuse väerinnal.

Igas kolhoosi ja sovhoosi karjafermis tarvis kasvatada niisuguseid naislööklasi nagu sl. sl. Saarnet, Jort, Kairo, Kilk, Pekina ja Vernek, muidu meie ei suuda enamlikult täita seda karjakasvatuse plaani, mille meile neil päevil 1935. a. peale üles seadis ÜK(e)P Keskkomitee, eesotsas sm. Staliniga.

A. Susi.

Meie õnnelikud lapsed

Lõppenud on õppeaasta, nüüd võib julgesti puhata, lõbutseda, tervist kosutada, et sügisel uue jõuga, uue energiga õppust alata.

Partei ajaloolised otsused, mis meie suure armastatud juhi sm. Stalini algatusel vastu võeti, relvastasid meie koolitöölisi võitluses parema õppemeetodi ja nõukogulise noorsoo kasvatustöös konkreetsete programmide ja juhtnõõridega, mis võimaldasid meie koolides kasvatus- ja õppetööd kindlale alusele panna.

Sel õppeaastal töötasid meie koolid paremini kui kunagi enne. On tõusnud edasijõudmine, on paranenud distsipliin. Kuid need on alles esimesed sammud. Nõukogude kool läheb ennenägemata õitsengule. Missugusel maal hoolitseb riik oma kooli eest nii, nagu seda teeb Nõukogude valitsus? Missugusel maal ümbritsevad laiad töötavad hulgad oma kooli nii, nagu meie seda meie maal näeme? Maal, kus enne valitses metsikus, pimedus, toorus, on nüüd lastele ja noorsoole avatud kõik ukсед teadmiste ja teaduste omastamiseks, on võimaldatud kõik tingimused nende suudete ja annete arendamiseks. Meie noorsugu ei tea kapitalismi koledusi, ta on julge ja elurõõmus, sest ta on kindel oma tuleviku üle, — ta armastab tuliselt oma sotsialistlikku isamaad.

Tuhanded koolilapsed — Suure Oktoobri sünnilapsed — jätvad tänavu oma kooliseinad ja siirduvad kõrgematesse koolidesse, vabrikutesse, sotsialistliku ehituse mitmesugustele aladele. Nad tahavad saada keemikerideks, arstideks, pedagogideks, agronoomideks, insenerideks, kinoparaatoriteks, näitlejateks, maali-kunstnikudeks, — nad janunevad selle järele, et osa võtta sotsialistlikust hiiglaehitusest, et anda kõik oma noore jõu Lenini-Stalini õpetuse teostamisele.

Nõukogude iga noor kodanik võib omale valida ala, mis talle meeldib. Iga noormees, iga tütarlaps, kes lõpetanud nõukogude keskkooli, võib oma haridust jätkata kõrgemates koolides.

Missugune õnnelik põlv! Missugune helge tulevik!

Nõukogude kool on rikas andekate laste poolest. Ka Lenini nim. eesti koolis on andekaid ja hea edasijõudmisega lapsi. Terve VI klass õppis lõõkliselt. Selles klassis ei ole ühtegi mitterahuldavat hinnangut. Selle klassi õpilast, lastemaja kasvandikku Leida *Mullast* premeeriti väga hea õppimise eest raiooni poolt Volga reisuga. Leningradi ülelinnalisel konverentsil premeeriti Paula *Koidot* väga hea õppimise ja ühiskondliku töö eest Balti-Valgumere kanaali reisuga. Kooli poolt



Lenini nim. eesti mitetäieliku keskkooli VI lõõkklass



Viiburi raiooni koolide paremaid õpilasi söidutati Zooloogia aias loomad.

premeeriti hea õppimise eest Paul Saani, Heida Jakobsoni, Hillar Siimi väärtuslike kinkidega.

Raiooni noorte andekate laste konkurssil märgiti Paul Saani suuteid näitekunsti alal. Eesti riikliku rändteatri näitlejale sm. Saanile kasvab tema pojast vahetus.

VII klassi õpilane Ilmar Kimm, kes raioonis maalikunsti alal omas II preemia, astub sügisel Kunstiakadeemiasse õppima. Temast saab nõukogude kunstnik.

Proletaarne riik loob kõik tingimused selleks, et noorsoo kasvatus saaks tõstetud ennenägemata kõrgusele. Iga aasta eraldab meie riik koolide ja lasteasutuste peale ikka suuremaid ja suuremaid summasid. Teise viisaastaku lõpuks kasvab eelarve koolide peale võrreldes 1932. aastaga viiekordselt. Käesoleval aastal ehitatakse meie maal juurde mitmed sajad uued koolimajad.

Sm. Stalini ajaloolik kõne, tema üleskute hoolikalt kasvatada kaadreid, tema loosung, et praegu „kaadrid otsustavad kõik“, seavad kooli ette veel suuremad nõuded.

Esimesed edusammud, mis meie saavutanud sel aastal, ei või meid mingil tin-

gimusel rahuldada. Veel on suured puudused niisuguste tähtsate õppeainete, nagu ajaloo, emakeele, venekeele, maadeteaduse, matemaatika ja võõrkeelte õpetamises. Uuel õppeaastal tuleb kindla käega nende puuduste kõrvaldamisele asuda.

Iseäranis on tarvis aga tõsta kasvatusetööd, ja siin peavad lastevanemad koolile kõigiti abiks olema.

Õppeaasta on lõppenud. Sajad tuhanded lapsed sõidavad pioneerlaagritesse, kus nad vilunud kasvatajate järeldaatusel saadavad oma puhkeaega organiseeritult mööda.

Ka kodus peab organiseerima lapse puhkust. Puhkus ei tähenda veel mittemidagitegemist ehk logelemist. Tarvis hoolitseda selle eest, et lapsel oleksid huvitavad raamatud, ajalehed lugemiseks ja mõistust ning füüsilist jõudu arendavad mängud. Vaja järele vaadata, et laps töö, mis koolis suveks anti, korralikult ära teeks.

Kuid peaasi, tarvis hoolitseda selle eest, et lapse elu oleks rõõmuküllane ja huvitav, et ta võimalikult rohkem kasutaks õhku, päikest ja vett, et ta kosutaks oma tervist ja koguks jõudu eelseisvaks õppimiseks.

Selma Kirsch.

NSV Liidu rahvakomissaride nõukogu ja ÜK(e)P keskkomitee

Laste koduta- ja järelvalveta-oleku likvideerimisest

NSV Liidu rahvakomissaride nõukogu ja ÜK(e)P keskkomitee võtsid vastu otsuse laste koduta- ja järelvalveta-oleku kohta. Nad märkisid oma otsuses ära, et koduta ja järelvalveta laste olemasolu linnades on seletatav sellega, et kohapealsed nõukogude organid ja partei, ametiühingute ning komnoorsoo organisatsioonid sel alal halvasti on töötanud. Enamus lastemajasid on majanduslikult rahulolematu seisukorras, reas kohtades puudub võitlus laste huligaansuse ja kuritegeliste olluste vastu laste seas, ei võeta vastutusele lastevanemaid ning hoolekandjaid, kes oma lastesse ükskõikselt suhtuvad ning lasevad lastel ulakusi teha, varastada ning ümber hulkuda.

Lastemajade ja töökoloniide paremustamiseks kinnitati konkreetseid kohustused hariduse rahvakomissariaatidele, tervishoiu ja sotsiaalse kindlustuse rahvakomissariaatidele ja siseasjade rahvakomissariaadile. Kinnitati nelja tüüpi lastemajad: 1) normaaltüüpi lastemajad laste jaoks, kellele puuduvad ülespidamise võimalused ning lastemajad lastevanemate kulul laste kasvatamiseks ja nende laste jaoks, keda raske kasvatada; 2) lastemajad haigete laste jaoks; 3) lastemajad vigastatud laste jaoks ja 4) siseasjade rahvakomissariaadi isolaatorid ja töökoloniid.

ÜK(e)P keskkomitee koolide osakond

ja ÜLKNÜ keskkomitee peavad välja eraldama rea töölisi lastemajade jaoks.

Et laste koduta-olekut ära hoida, selleks kohustab otsus linnade ja külade nõukogude esimehi vaeslapsi hooldajatele ning lastemajadesse andma. Hooldajad kannavad kaelakohtulikkust vastutust hoole all olevate laste järelvalveta ja materjaalse abita jätmise eest. Abiandmise kassad peavad vaeslaste ülevõlpidamiseks välja eraldama teatud summad. Samaks otstarbeks on välja eraldatud summad ka riigi eelarvest.

Võitluseks laste huligaansuse vastu uulitsatel kohustati miilitsat kõvendama järelvalvet. Suurte linnade linna- ja raioonide nõukogude juurde asutatakse laste koduta- ja järelvalveta-oleku vastu võitlemise sektiionid.

Lastevanemate vastutuse suurendamiseks anti miilitsaorganitele õigus trahvida vanemaid kuni 200 rublani, kui nende lapsed uulitsal huligaansust teevad. Vanemad ja hooldajad vastutavad materjaalselt ka nende kahjude eest, mida lapsed teinud. Laste halva järelvalve üle teatatakse lastevanemate töökohtadesse.

Juhtumil, kui vanemad oma laste järgi tarvilikku järelvalvet sisse ei sea, võib kohtuotsuse põhjal lapsed vanematelt ära võtta ja lastemajasse asetada, kuna vanemad on kohustatud lapse ülespidamiseks lapsed lastemajale ära tasuma.

M. Gorki

Naisterahvast

(Järg.)

Nägema — ei tähenda alati tunnetama; tunnetuse aluseks on töökogemused, aga mitte „meeltekujutlused“. Võib oletada, et meesterahvas on rohkem näinud kui naisterahvas, kuid ta tunnetus on piirdunud kitsa jahimehe ametiga, kes tunneb ära selleks, et tappa.

Paikusel naisterahval pidi teadmiste kogumise protsess arenema elukaitse, tervishoiu, toitmiseabinõude laiendamise, tööttingimuste kergendamise joones. Väga tähtis on see tõsiasi, et usu-ajaloolased ei räägi peaaegu midagi sellest, missugune oli naisterahva osa usuliste kultuste organiseerimise protsessis.

Väga võimalik, et usulise mõtlemise alusepanijaks olid koldehoidjad ja, et need olid vanad mehed, kes olid juba tööjõuetud, kuid kellel olid suured kogemused jahtimises ja teadmised ühiskondliste ülevalpidamise normide ja traditsioonide alal ning sellepärast olid jahimeeste sugukonnas autoriteetsed.

Olgu siinkohal tähendatud, et tule ja vee, kui ettekujutamise suudete tekitajate osa, pole usuuurijate poolt küllalt hinnatud. Hirmuäratav, kuid heategevuslik tule jõud, ta elulikkus ja taltsutamata õgimise, hävitamise janu, ta pimestav iludus ja tegevuse kavalus, ta lõbus mäng, mis annab metsloomale lihale hea maigu, moondab puu suitsuks ja tuhaks, paneb kivi pudenema, aga mõnikord moondab ta vedelikuks, hävitab vett ja, hävinedes ise selle mõjul, sisiseb vihaselt ja moondub suitsu sarnaseks, see mitmekesine, imetegev jõud pidi vastuvaidlemata ja võimsalt alginimese ettekujutuse arenemise peale mõjuma. Ligikaudu samuti mõjus ka vesi: inimene nägi teda igal pool maailmas, mis temale tuttav oli, vesi oli ka ta kehas, teda immitses toorest puust, mis tulle oli pandud, inimene nägi enese peegeldust järjest jooksvas ojas, jões, vesi voolab, kuid ei uhu ära, ei vii enesega kaasa ta kuju, aga, ühinedes tulega, hävitab ta selle ehk kaob ise, tõuseb taevasse ühes suitsuga kui suits, ja siis samuti kui tähtede ja välgu tuli langeb taevast vihmana. Kõike seda inimene nägi. Kuid, nagu juba öeldud, tunnetuse ja nägemise, pas-

siivse nähtuste vaatluse vahel on oluline vahe. V. Solovjov, üks usu-mõtteteadlastest, määrab nägemise suudet kui niisugust, mis tekib just nagu inimese mõistusest olenemata, reaalse maailma nähtustele allumata, ja loob teisolemuse kujud ja pildid, milles tegutsevad saladuslikud „kõrgemad jõud“.

Lugeda seda suudet omaseks alginimesele tähendaks panna teda kõrvuti Swedenborgiga ja teiste visionistidega. Harilik alginimene oli antropomorfiist, oma teadliku looduse nähtustele suhtumise algul otsis ta temas sarnadust inimesega. Võitluseks looduse vastu ei läinud tal tarvis metafüüsikat. Ta ei jumaldanud, vaid ainult „elustas loodust“ „oma kuju järele“. Nimelt sellepärast pidas ta ennast suuteliselt võitlema looduse vastu maagia ja nõiduse abil, milles ei olnud siis midagi meelega „vaimulikku“, s. o. metafüüsilikk.

Kodanlised kultuuri-ajaloolased muretsesid mitte tõsiasjade mõtte paljastamise eest, vaid selle eest, et valida materjali ettenähtud järelduste jaoks: nad otsisid enneajaloolises minevikus mitte muistset tööinimest, kultuuri alusepanijat, kellest räägivad arheoloogia ja etnograafia, vaid selle inimese „kaaslastest“, jumalatest, ilma kelleta ta just nagu ei võinud elada.

Metafüüsika on tarvilik mitte võitluseks looduse vastu, aga võitluseks inimese vastu. Jumalaloomine tekkis mitte muistsete uskude ajaloolaste armastatud motiividel, vaid preestrite tungist kindlustada oma seisust, õigustada oma võimu inimeste üle. Mõistagi, et väga raske on jälgida realistliku mõtte kasvu, mida tekitanud tööprotsessid ja inimese võitlus elu eest.

Algaja kultuuri uurimine algas XVIII sajandil, aga uurimise materjal tegi läbi aastatuhandete jooksul lugematud ja olulised muutused mitmekesiste sugukondade ja tõugude vaadete ristamise ja liitumise teel.

Võib oletada, et juba primitiivse praktika alusel tekkis inimesel omasugune looduse vallutamise võimaluse „etteaimamine“ ja ta hakkas enesele ette kujutama isennast enese kangelasena, imetegijana, isegi jumalana, kuid see siiski ei tähenda — metafüüsilise, ülireaalse olevu-

sena, sest Olümpi jumalad on täiesti reaalsed „aristokraadid“, aga Edda jumalad on lihtsalt tüübilised norra talupojad. Ja üldse paganausu jumalad enamuses on mitmesuguste ametite osavamad meistrid, mille juurde viib välja kõik see, mis „ideaalne“ nende kujudes.

Animism, mida omaseks loetakse alginimesele, — see on juba väga suur samm Platoni ideede poole ja teeb avalikuks preestrite ja samuti ka kultuuri ajaloolaste idealismi, kuid hoopiski mitte alg-maaharija idealismi, kellel olid kõik alused selleks, et olla antropomorfist ja — hoopiski mitte selleks, et mõelda idealistlikult.

Fetischismi võib mõista kui regressiivset nähtust, missugusena teda võib näha meie päevil. Esialgu võisid fetisched olla arstimise abinõudeks, ja kui neid „jumaldati“ — mis mitte täiesti ei ole kindlaks tehtud, — siis jumaldati neid pärast ettekujutuse kaotamist nende esialgsest tähendusest, nagu seda võib näha Ida arstiteaduses, mis tuhandend aastad vanem on, kui euroopa arstiteadus. Fetischeid, mis kaotanud oma praktilise tähenduse, kuid alal hoidnud mälestuse sellest, on väga paljud alal püsinud nõidade tarvituses. Sarnane on „panteleimonovi juur“, teda hoitakse pühakujude kapis ühes pühakujudega ja antakse kanda kaelaristi paela küljes päeva tagant, ta justnagu aitavat igasuguste haiguste vastu. See on mai-koirohu juur, kõigest sada aastat tagasi kuni meie päevini keedeteti teda ja anti taigna sees ainult sookülmatõbistele haigetele. Minu vanaema arstis paiseid hapendunud vasetükiga, soendades seda kasepuu sütel ja panes vastu paiset. Ta hoidis seda vaske ka pühakuju kiotis, „fetischt“ välja võttes, lõi ta risti ette ja kinnitas, et see roheline metall on „mao luu“, kivistunud mao luu. Mustlastel-hobusearstidel on eriliselt nende poolt austatavad saladuslikud riistad ja nahatükid, mida mitte kunagi ei tarvitata hobuste arstimisel, vististe on need ka „fetisched“, mille esialgne tähendus ära unustatud.

Teadad on, et fetischeeritakse tööriistu ja materjale, siin fetischism ka liitub oma muistse alusega — antropomorfismiga, s. o. asjadele inimese omaduste omaseks tegemisega.

Üks kultuuri ajaloolane teatab niisuguse fakti: neeger, astudes välja oma ütist, kormistas kivi peale ja ütelnud: „Ah-a, see oled sina“, „tegi kivi oma fetischeks.“ See on tüübiline järeldamise kärmuse juhus, kuid — mitte neegri poolt. Sel juhusel, samuti kui enamal jaol sarnastel, ei sele-

tata, mida siis nimelt neeger tegi. Kas kinitas ta kivi ühte oma elumaja prakku, või sõtkus ta onni läve ees maa sisse või mis veel.

Käsikirjas „Pühikute Peetri ja Fevronia, Muromi vürstide elu, mille juurde on lisatud Muromi linna ajalugu enne Romanovite soo valitsemist“, jutustatakse, et peale „segaste aegade“ oli talupoegadel keelatud sõjariista kanda: jahiodasid, mida tarvitati karujahil, ja isegi kirveid hoiti väeülema õues, ta andis neid välja „tarvidust mööda“. Kuid talupojad peitsid „sõjariistu“ „kuritahtlikult“ elumaja läve alla, sissepoole ust. 90. või 91. aastal Elatma lähedal, lõhkudes seltsimehega vana maja põletispuude jaoks, leidsime läve alt tüki rauda, ja kui seltsimees selle kõrvale viskas, tõstis majaomanik ta üles, pühkis pealiskuu hõlmaga hoolikalt puhtaks ja teatas meile, et raud pannakse läve alla „vahvuse jaoks“ ja Georgi Võitja auks, kes „oli vahva, võitis ära mao“. Enne papid salamahiti õnnistasid, kuid nüüd on see keelatud.

See on palju rohkem „fetisch“ kui neegri kivi, ja, minu arvates, see tõsiasi jutustab sellest, kust ja kuidas mõnikord ilmuvad fetisched.

Kui laps lööb enese vastu laua nurka või vastu muud mööblit ära, siis emad ja lapsehoidjad annavad lapsele nõu löögile löögiga vastata, sugereerides temale, et puu ja kivi võivad tunda valu ja valu ülekohtu.

On teada, et meie aja kultuursed inimesed söimavad asju, mis nendele valu teevad ehk nende jõule vastupanu avaldavad, söimavad kui olevusi, kes on suutelised kuulma ja tundma inimese viha, — sellega väljendavad inimesed muistsest ajast päritud eluolulist antropomorfismi. Selletüübiline antropomorfism on tekkinud tööprotsessidest ja väljendab täiesti loomulikkude inimese püüdu reaalse maailma asjadele, materjalidele ja tööriistadele omaseks teha inimese omadusi, selleks et neid mõista ja omastada.

Samal ajal on inimese oma psüühika enam iseloomulikuid iseäraldusi, ta kindlust ehk pehmust, nägemise ja mõistuse teravust, lihaste paenduvust, enese edasiliikumise kiirust ruumis võrreldes õhu ja vee voolamise kiirusega materjalide ja tööriistade omadustega hakanud nimetama.

See idealistlike fantasmagooriade loomise ja usulise „loomise“ kalduvuse puudumine naisterahval ei olnud üksnes tema passiivsuse, allumise jne resultaati. Meesterahvad jahimeeste kollektiivis vajasisid roh-

kem toorest mõjumist nende poolloomalikele teadvusele, kannatamist, ülevalpidamise reeglite sissekasvatamist ühiskondlike komete abil, kui naisterahvad, kes kasvasid üles inimest distsiplineerivas ja kasvatavas alalise ja visa töö atmosfääris. Eriti tähtsat osa pidi fantastika mängima perioodil, mil patriarhaalne perekond

pidas võitlust sugukonna vastu, patriarhaalse perekonna omanduse vastu, kommunistlike sugukonna jäänuste vastu, perioodil, kui meesterahvas pani naisterahva raudu. Kuid ka meesterahva teadvuses ühes töö kasvamise ja arenemisega pidi kasvama mitte niivõrd fantastilised, kui ratsionaalsed materjalistlikud elemendid.

P. Meisel

Jüri õpib tarkust

(Katkend jutustusest: „Siku Jüri elukroonika“.)

„Kõdaku“ külakool asus valla viimases sosis, põlise kuusiku serval. Koolimaja ees oletasid koolmeistri põllulapikesed, maja taga mätlane ja vesine heinamaa, mis sügisel väikeseks järveks, talvel aga mõnusaks jääväljaks muutus. Maja ise oli sarnane paljudele teistele koolimajadele. Metsapoolne ots oli kuidagi kägarasse vajunud ja nii paistis pikk, madal majalogu hiiglasuure lamava metsloomana, kes pea esimestele käppadele asetanud ja tukkuma jäänud.

Ligemale poole majast võttis oma alla suur, neljakandiline klassituba kolme rühma jaotatud koolilaudadega: igale jaole üks laudade rühm. Lauad ise olid kirjud sinna lõigatud nimedest, nimetähedest, kuupäevadest ja aastanumbritest ehk ka lihtsalt ajaviiteks urgitsetud augukestest. Välisukse vastu oleva seinä ääres konutas hiiglasuur, oma värvi ja vormi kaotanud orel, mille torusid pasunate asemel tarvitati. Paremat kätt seinal rippus määrinud maakaart, selle kõrval musta niidiga kokku õmmeldud ükskordüks tabel ja selle kohal — elusuurune keisri pilt — maakonna vallakoolide inspektori kingitus hea vene keele oskamise eest. Kui veel nimetada kord musta olnud klassitahvliit, kohmakat, suitsu sisse laskvat ahju ja nurgas olevat joogivee anumad — siis on pilt klassitoast põhjalik. Ahjupragude vahel elutsevaid laisku prussakaid ei maksa arvesse võtta, sest need kuuluvad juba koolimaja elusa raudvara hulka. Ja siia „Kõdaku“ kooli toodigi ühel kõledal sügishommikul, kui esimene külm külätänavate pori kahutas, meie väike tuttav Jüri Sikk.

Et Jüri sõnu kokku veerida ja isegi

vähe kirjutada oskas, pandi ta kohe teise jakku. Vene keelt, mille peale koolmeister Anton Tõkats eriti rõhku pani, ta küll ei osanud, kuid Jüri isa, vana Siku Madis, arvas, et poisil on terane pea, küll ajab järele. Nii jäigi. Jüri oli koolis.

Koolmeister oli kuivetanud, ettepoole kõveras mehike, väike, paljaksmineva peaga ja kolepikkade punakate vurrudega. Tal oli kaks kirge, mis valitsesid kogu ta elu üle: napsivõtmine ja palvelugemine. Esimest tegi ta igal võimalikul juhtumil, teist kaks korda iga päev, pühapäeval kolm. Et Tõkatsi vurrud siis, kui ta paar pitsi ära oli visanud, jõuetult, peaaegu nukralt sorakile vajusid, hüüti teda tagaselja „Soraskiks“. Siinse kooli peal töötas ta seitse aastat, hoolimata vallavolikogu katsetest, teda lahti kangutada. Ega see tähendanud midagi, et Tõkats ise kõhetu ja kääbus oli. Selle eest olid juured tugevad ja sügaval. Üks juur oli õpetaja, teine — maakonna vallakoolide inspektor. Eriti kõvasti seisis Tõkatsi eest inspektor. Sest mis te arvate — Tõkatsil lugesid lapsed peast, ja mis peaasi, vene keeles kõik keisri perekonna aunimed üles. Mis tähendas selle kõrval kaebtused, et mõnel poisil sõrmed verised ja kõrvalehed väljavenitatud olla. Õige mul asi, ega see kõrv raha eest ostetud ole. Et valearmist ei tekiks, tähendame mõõdamines, et Tõkats mitte ainult joonelauaga sõrmi pihta ei tagunud ja kõrvalehti ei näpistanud. Ei! Ta tutistas ka juukseid pidi — peasjalikult küll tüdrukuid, sest poisid hoidsid pea hoolikalt paljad. Aga kõrvad, noh nendega polnud midagi peale hakata ja sattusid seepärast tihti hädaohtu.

Ka Jüri kõrvalest oli esimene ihuliige, millega koolmeister tutvust tegi, pealegi juba esimesel päeval. Jüril oli halb komme: ta ei saanud minutitki vagusalt paigal istuda. Kas nihutas ta end rahutult kohal, või uitas pilk kuskil ringi ehk näppisid sõrmed kuue nõopi — millegiga olid jässemad ikkagi ametis.

Nagu ikka, tuli koolmeister ka täna omal hiilival kassisammul kuulmatult klassi. Sarjastanud paari ettejuhtuvat poissi, avas ta palveraamatu ja hakkas lugema. Luge-mise ajal aga jälgis ta aineti kuulajaid ja häda sellele, kes end korralikult üleval ei pidanud, ehk kelle nägu küllalt vaga ja sügavtõsine ei olnud. Vanemad õpilased teadsid Tõkatsi kommet ja kukkusid see-pärast harva sisse. Jürile oli aga asi uus ja tundmatu. Pealegi ei tulnud talle ettegi, et palvetunni ajal ninanokkimine patt on. Sellest kuulis ta alles siis, kui paremas kõrvalestas põletavat valu tundis.

— Oi! — kostis hele karjatus läbi klassi-toa, kuna Jüri nägu samal hetkel veidralt viltu kiskus.

— Ah-a, oli magus? — pilkas koolmeister ja lisas kohe õpetavalt juurde: — Nina pole loodud näppimiseks vaid hingamiseks, käed tööks ja selleks, et neid palve ajal vagalt kokku panna. Mõistad, põnnkärakas!

Tagapoolt pingist kostis naeruturtsatus ja Tõkats vabastas Jüri kõrva. Vaja oli rutata süüdlast otsima.

— Kes naeris?

Vaikus. Kuuskümmend silmapaari on alandlikult põranda poole pööratud. Kõigil on näod, nagu oleksid nad pühadused ise.

— Kes naeris? — kordas koolmeister nõudlikumalt.

— Keegi ei naernud, mina aevastasin, — kuuldus viimaselt pingilt tasane vastus.

— Või aevastasid! Ah nii, või sina, kriimsilm, aevastasid, — osatas Tõkats ja juba oligi väikese tedretähnise poisi punetama lõõnud kõrvalest koolmeistri esimese sõrme ja põidla küüne vahel. — Noh, aevasta veel kord! Noh! Aevasta! — nõudis Tõkats, kuna teravad küüned ikka sügavamale pehmesse kõrvalesta tungisid.

— Ei saa enam. Ei tule..., — kostis läbi nutu kaeblik vastus.

— Ei tule? Aga miks ta's ei tule? Kuidas ta enne tuli?

— Siis tuli, nüüd ei tule enam.

— Nii, nii. Vaata ette, et see aevastus sul teinekord palvetunni ajal enam ei tule. Mõistad, kriimsilm?

Vastuse asemel kuuldus vaid lõristav nina nihvimine...

Kui palvetund läbi, algas peastrehkendus. Tõkats pani käed kõhu peale kokku, lasi prillid nina otsale langeda ja esitas küsimuse:

— Kilk, kuidas oli Jakobi poegade isa nimi?

Väike rässakas, alati märja ninaga poisipõnn hüppas kiirelt püsti, äigas käeseljaga korraaks nina alt ja vastas omal piukuval, iga silmapilk katkeda ähvardaval häälel:

— A-a-Abram...

— Tola. Sibul, vasta!

— Nikodemos, — oli kiire vastus.

— Istu. Ise oled üks deemos. Kurik? Nõges...

Keegi ei vastanud. Kes võis küll olla Jakobi poegade isa?!

— Jakob oli ta nimi, lambapead. Jakob. Kui sa oled Mihkli poeg, kuidas on siis su isa nimi? Sikk, vasta.

— Minu isa nimi... Madis, — oli rahu-lik vastus.

— Mi-is?

— Madis, Madis Sikk.

— Oinas! Oinas oled sa! Liblik vasta.

— Mihkel.

— Öigus. Kuulsid Siku Jüri, Mihkel on su isa nimi.

— Ei ole, Madis on. Liblik ei tea, — kinnitas Jüri kangekaelselt.

— Issand, tule ise appi! Sa oled ju päris lammast. Ja panin su veel teise jakku... Kuulsid, et Mihkel, Mihkel, Mih-kel!

Jüri vaatas oma hallide, veidi unistavate silmadega arusaamatult koolmeistrile.

Õhukesed huuled tegid paar segast liigutust, nagu oleksid nad tahtnud veel mõne rumaluse kuuldavale lasta. Kuid pikapeale ilmus Jüri näole arusaamise ilme. Ah-haa, nüüd ta mõistis. Ta on ju tarkuse templis ja siin nimetatakse kõiki inimesi teiste nimedega... Tema nimi on Sikk, kuid koolmeister hüüdis teda oinaks. Karu hüüti Kilgiks, aga Kaasik Kurikuks. Olgu, edaspidi on ta targem...

Kuna Jüri nii endamisi arutas, läks Tõkats tagasi omale kohale laudade ette. Kohe kostis uus küsimus:

— Palju oli Jakobil poegi?

— Seitse, — vastas kõhetu, viltusilma-dega tüdrukuke.

— Valetad, kõõrdsilm. Sul on mälu asemel aganad peas. Sibul, vasta.

— Ei tea?

— Liblik, sina?

— Kaksteistkümmend.

— Õigus. Tubli poiss. Sikk, palju on sinu isal poegi?

Vaikus.

— Sikk, sinult küsitakse.

Vaikus. Mitukümmend hirmunud silma vaatavad ootavalt Jürile, kuid see istub rahulikult omal kohal ja vahib koolmeistrile otsa.

Tõkatsi vahakarva nägu muutus lapiliseks. Paari sammuga oli ta Jüri juures ja tõstis selle kõrvapidi püsti.

— Mis see tähendab, oinas? Miks sa ei vasta, ah? Magad lahtiste silmadega, või oled kurt?

— Mind ei küsitud ju, — kogeles Jüri, pead viltu hoides ja hambaid kokku surudes, et mitte pisaraid silmi lasta. Kõrvalehes oli väljakannatamata valu.

— Kuidas ei küsitud? Sina oled koolis ainuke Sikk...

— Ei ole, Oinas olen.

— Issand, halasta, — pani Tõkats käed kokku ja vangutas pead. — Olen ma küll maailmas puupäid näinud, kuid niisugust, kes oma nime ära unustab, näen esimest korda. Lapsed, vaadake seda imetegu, kes oma nime ei tea!

Klassis kuuldus tasast naerukihinat, kuid koolmeister oli Jüriga nii ametis, et seda tähelegi ei pannud. Ta pööras Jüri naabri poole ja käskis seda ütelda, mis selle lambapea nimi on.

— Kuulsid, Jüri Sikk on sinu nimi. Võta tahvel ja kirjuta mõlemad küljed otsast otsani täis: „Minu nimi on Jüri Sikk...“ Ei, mitte praegu, vaid lõunatunni ajal. Kuidas su isa nimi on, seda tead?

— Mihkel...

— Mi-is, — häälitsetes koolmeister imeplikult katkendiliselt ja haaras Jüri kõrva järele. Tal tekkis kahtlus, et poiss teda meelega narrib.

Teie ju ise ütlesite...

Nüüd pääses lahti sarnane torm, et varblased klassitoa akna alt hirmunult lendu tõusid, aia roovikale istusid ja imestanult sädistama hakates koolimaja aknasse vahtisid. Jüri aga seisis tummana, vaade koolmeistri näole kiindunud ja sellest vaatest paistis küsimus, — milline nimelt, seda oli raske ütelda. Igatahes oli ta peakolukeses praegu kõik segi — hullemini kui Tõkatsi toas peale kõrtsist tulemist. Ja oleks ta käest küsitud, kas praegu on päev või öö, ka selle peale poleks ta vastata osanud. Aga isa, kumb ta siis on, Madis või Mihkel? Ja tema ise, on ta Sikk või Oinas? Nende küsimuste peale Jüri vastust ei leidnudki...

Viimaks, kui koolmeister jälle mahti sai

poolelijäänud küsimust meelde tuletada, teatas keegi, et tema isa nimi on Kusta ja tal on seitse last.

— Kesa, kui Jakobi poegadest seitse poega maha arvata, kui palju poegi jääb veel järele?

— Viis.

— Õigus. Aga kui Jakobi poegadele need seitse poega juurde panna, palju poegi siis saab? Kilk!

Kilk ei jõudnud vastata. Talitaja, see on Tõkatsi teinepool, kõlistas katkise aiskellaga, kuulutades, et rehkendusetund on läbi. Nii ei saanudki Jüri teada, palju oleks Jakobil poegi... Ja ega ta selle üle mõtelnudki. Kui ta pea juba tööle oli hakanud, küllap siis huvitas teda teine küsimus. Kui niipalju poegi koos on, siis oleks vist kerge kaks, võib olla isegi kolm leivaviilakat ära näpata.

Järgmine tund läks ilma suuremate arusaamatusteta. Jutt oli maadeteadusest ja tund algas küsimusega, missuguse maa suurvürst on meie keisrihärra. Tõsi, ka siin selgus häbistav asjaolu. Paljud ei teadnud, mis vahe on suurvürsti ja kuninga vahel. Tuli Tõkatsil ise seletada. Kui ta lõpetas ja nüüd vastata käskis, võttis Liblikas ligi tunnipikkuse kõne järgmiselt kokku:

— Vahe on see, et meie keisrihärra on Soomemaa suurvürst aga Poolamaa kuningas.

— Õigus. Istu. Kuulsite? Võtke Liblikast eeskuju. Ta on täna juba kaks viit ära teeninud.

Vene keele tunnist ei ole suurt rääkida. Koolmeister ütles tähe ette ja kõik kolm jagu kordasid valjusti järele. Prooviti mõnda tähte isegi kirjutada, kuid sellest ei tulnud, nagu harilikult, midagi välja ja see ettevõtte jäeti katki, seda enam, et inspektor kooli revideerimisel kirjutada oskamist ei nõudnud. Kuid viimases, ajalootunnis, tuli jälle suur segadus, nimelt Olegi järeltulijatega ja Peeter esimese kasvuga.

— Miks Peeter esimest „Suureks“ nimeatakse? — esitas Tõkats küsimuse.

— Sellepärast, et ta õige suur oli.

— Mis tähendab „suur“?

— Ta... ta oli kole pikk...

— Mi-is? Kas tohib keisrihärra kohta ütelda „kole“? Ah?

— Ei tohi, — vastas klass kooris.

— Muidugi ei tohi. Tähendab, kuidas peab ütlema?

Siin oligi üks suuremaid raskusi. Isegi Liblikas ei teadnud.

(Järgneb.)



Pioneerid puhkusel Magda Drommetri maal

Laagrisse

Tra-rat-tat-ta,
tra-rat-tat-ta . . .
põrab trumm,
kajab vastu mets ja nurm.
Ruts on „juht“ ja sammub ees,
järel jõudma ole mees,
Liisi, Leeni teiste seas
sammuvad ka sirges reas.
Metsaveerus,
jõekeerus

laager lahti lüüakse,
tulbad maha taotakse.
Haljal murul valge telk,
jõest vastu paistab helk;
kõrgel lehvib punalipp,
eemalt paistab mäetipp.
Tere, päike, tere, suvi!
Tere, mets ja jahe jõgi!
Siin nüüd endid päevitame,
talveks tervist kosutame.

Julie Siner.

Missugune on emade kaitse Eestis

Lastekaitset pole Eestis peaaegu mingisugust, peale mõne lastekodu, kus kasvatatakse peamiselt väljaspool abielu sündinud lapsi, n. n. vallaslapse ja ka üksikute äärmises viletsuses elavate tööliste lapsi.

Huvitava sõnumi toob selle kohta „Rahva Sõna“ k. a. 13. aprillil:

„Eestis sünnib iga aasta vallaslapse üle

10 prots. kogu laste sündivuse arvust, s. o. 1800 last. Vallaslaste surevus on harilikult poole suurem, kui abieluliste laste surevus. Lastekodude hoolealuste arvust moodustavad praegu 85 prots. vallaslapsed.“

„Rahva Sõna“ loeb „soovitavaks“, „kui Eestis võetakse kaalumisele seaduse põ-

himõtted vallaslaste kaitse suhtes, mille järele vallaslapse isa kindlakstegemine on lihtsustatud.“

Seni, nagu teada, on vallaslaste isade kindlakstegemine suurte raskustega seotud ja emadel, kes viletsat palka saavad ja sagedasti tööpuudust kannatavad, on lapse üleskasvatamine üksinda päris võimata. Ainult mõnedel neist õnnestub oma lapsi kasvatada, anda riigi poolt ülevalpeetavatesse kasvatusmajadesse, kus halbade tingimuste tagajärjel laste surevus väga suur, nagu seda isegi „Rahva Sõna“ ära märgib.

„Rahva Sõna“ soovitab, et „linnad peavad kandma hoolt, et neil oleks päevakodud, kuhu kehvemad emad tööle minnes omi lapsi paigutada võiksid. Maal tuleks iga 10 — 20 tuhande elaniku kohta ametisse seada üks lastearst. Eesti ei tohi unustada ka haigeid lapsi. Meil on praegu ainult üks väike lastehaigla — Tartuülikooli lastekliinik 20 voodiga“.

Kui võrrelda neid „Rahva Sõna“ teostatamata soove sellega, mis meil Nõukogude Liidus on lastekaitse alal ära tehtud, siis paistab eriti selgelt silma, kui suured võimalused on proletaarse riigi emadel laste kasvatamiseks ja nende tervishoiuks.

Eestis peavad emad tööle minnes oma lapsed söömata ja järelvaatuseta uulitsale ehk lukustatud tuppa jätma.

Meil viivad emad oma lapsed lastesõimedesse ja lastetubadesse, kus lastel on kindlustatud korralik toitmine, hea järelvaatus ja õpetus.

Lastehaiglad, -ravilad, -konsultatsioonid (nõuandepunktid), viimaste juures piimaköögid on Eestis täiesti tundmata asutused.

Nõukogude riigi hoolitsemine laste eest annab meie emadele kõik võimalused aktiivselt sotsialistlikust ehitusetööst osavõtmiseks, enesearendamiseks ja heaks lastekasvatamiseks.

Peale selle loeb „Rahva Sõna“ emadekaitse suhtes „soovitavaks“ anda riigiasutustes teenivatele rasedatele naistele puhkeaega enne ja pärast sünnitamist.

Eestis ei saa rasedad naised ei naistöölised ega ka asutuste naisteenijad raseduse korral sugugi puhkust, kui nad seda võtta tahavad, siis ainult oma kulul, mis muidugi suuremal osal täiesti võimata, sest siis kaotavad nad oma töökoha ja peavad nälga jääma.

Meil on Oktoobrirevolutsioon ema- ja lapsekaitse täiesti kindlustanud. Meil saa-



Leningradi emade- ja lastekaitse Teaduslik-Uurimise Instituudi kasvandik Tanjuscha, kes kliinikus lõpetas oma „kursused“ ja läheb üle lastesõimesse.

vad naised puhkust enne sünnitamist kaks kuud ja ka pärast sünnitamist kaks kuud. Kuid niiviisi ei hoolitseta mitte ainult linnanaiste tervise eest. Põllumajandusliku artelli uue põhikirja järgi saavad nüüd ka naiskolhoosnikud raseduse korral 2 kuud puhkust, üks kuu enne ja üks kuu pärast sünnitamist. Peale selle on sünnitusemajad kõigile tasuta.

Võimata on üles lugeda kõiki kergendusi ja soodustusi, mis antud Nõukogudemaa naistele, nii linnas kui maal. Meil ei ole vallaslapsi, meil on kõik lapsed üheõiguslised ja nõukogude valitsus ja ühiskond hoolitseb ühtemoodi kõikide laste eest.

Valge Eesti töötavad naised saavad parandada oma seisukorda ja kindlustada oma laste tulevikku ainult sellega, kui nad kogu jõuga kaasa aitavad Eestimaa Kommunistliku Partei tegevusele, kes võitleb Pätsi-Laidoneri diktatuuri kukutamise ja Eestis proleteriaadi diktatuuri maksmapanemise eest, mille juures on võimalik töörahva seisukorda niiviisi parandada, nagu see juba teostatud NSV Liidus.

M-y.

Sõnumid

Nii elavad Gorka naislööklased

— Mis sa vahid, vanamoor, kui süüa ei anna! — kisendas mees naise peale ja põrutas rusikaga vastu lauda, nii et kausid hüppasid. — Mis sa kodu vahid, käi, lontrus, tööle! — räuskas mees edasi. Ja naine, kes raske elu tagajärjel oli muutunud kõhnaks nagu luukere, töötas viimase väsimuseni.

Mees võis naist peksta, sõimata, minema ajada jne, kuid naine kusagilt abi ei saanud. Naine oli õigusetu. Mõnedel rahvustel oli isegi veel niisugune komme, et naine aeti toast loomalauta sünnitama, kus ta pidi enne neli-viis päeva väikse lapsega olema, kui tuppa lasti. Tihti sünnitasid naised põllul, kus nad olid sunnitud ka raseduse ajal võrdsest teistega töötama. Ülejoutöö, puudus, igapäevane sõim, valusad rusikahoobid, enneaegne vananemine, — see oli töötava naisterahva „saatus“.

Nüüd seda ei ole enam töörahva kodumaal. Möödas on mineviku koledused, millest on jäänud järele vaid tumedad mälestused.

Rõõmsalt särab meil töötava naisterahva nägu töörahva vabaduse päikese kuldsetes kiirtes. Uut nõukogulist elu elavad ka Gorka külanõukogu (Volossovo raiooni) naisterahvad. Endistest naisorjadest on saanud rohelise vabriku — kolhoosi — eeskujulikud lööklased.

Nüüd ei ole külatüdrukutel ainukeseks eesmärgiks mehele saamine, vaid nad töötavad elurõõmsate komnoortena sotsialismi lopsakatel põldudel. Terves Gorka külanõukogus tuntakse hästi komnoort sl. *Solntsevat*, kui ühte energilisemat komnoort ja kolhoosi „Kotino“ naislööklast. Sl. Solntseva näitab eeskuju teistele kolhoosnikudele põllul, karjalaudas, keeduviljaaias ja igalpool, kus ta töötab. Ümbervalimiste ajal valisid kolhoosnikud sl. Solntseva ühelhäälel külanõukogu koosseisu ja isegi külanõukogu presiidiumi liikmeks, kus ta praegu aktiivselt töötab. Kolhoosnikud valisid sl. Solntseva raiooni kongressi saadikuks. Sl. Solntsevat tuntakse kui aktiivsemat kultuursektiooni liiget.

Punane nurk, kus on juhatajaks sl. Solntseva, on üheks paremaks Gorka külanõukogus ja samuti Volossovo raionis.

Punases nurgas on puhtus ja kord.

Laual ootavad kolhoosnikke alati värsked ajalehed ja kuukirjad. Siin on male ja teised mängud. On välja töötatud tööplaan, mille järele korralikult töötab punane nurk. Töötavad poliit-, agrotehnika-, usuvastane, sõjaasjanduse-, noorte-, laulu- ja teised ringid. Vanad kui noored kolhoosnikud on tõmmatud töösse. Korralikult ilmub seinaleht, mille toimetuses sl. Solntseva on aktiivne tegelane. Kirjasaatja sulega piitsutab ta osavalt kolhoosi puudusi, ja saavutuste näitamisega ergutab kolhoosi hulki paremini töötama. Vabadel tundidel töötab ta enese hariduse tasapinna tõstmise alal, et laiendada oma silmaringi, mis võimaldab tulevikus veel paremini töötada. Nõudlik enese vastu, nõudlik teiste vastu, viisakas, lahke ja energiline tööline, — niisugune on naislööklane sl. Solntseva.

Hästi tunnevad Gorka külanõukogu kolhoosnikud sl. *Sokolovat* — kolhoosi „Savetõ Lenina“ paremat naislööklast.

Minevikus sl. Sokolova töötas terved päevad tükikese leiva eest kulakute põldudel. Ta elas väikeses poolmädanenud saunaütiis.

Nüüd sl. Sokolova on keeduviljakasvatuse brigaadi brigadiir. Tema juhatusel on sirgunud rida uusi naislööklasi.

Sl. Sokolova brigaad on üheks paremaks brigaadiks Gorka külanõukogus.

Suurem osa brigaadi töölisi ületavad päevanormid. Julgelt paljastab sl. Sokolova klassivaenlase plaanisid, julgelt piitsutab ta puudusi kolhoosi töös. Sl. Sokolova on küla kirjasaatja. Oma eeskujuga töös ta organiseerib teisi kolhoosnikke tööle võitluses kõrge viljasaagi, enamliku kolhoosi ja rikka kultuurse elu eest. Sl. Sokolova on seinalehe toimetuse aktiivsem liige. Iga aasta temal on üle kolmesaja tööpäeva. Töö väärtus on alati hea. Sl. Sokoloval on suur autoriteet kolhoosnikude hulgas.

Sl. Amanda *Peipus* on kolhoosi „1905. aasta“ parem naislööklane. Igal aastal on temal üle kolmesaja tööpäeva. Töö väärtus on hea. Päev päeva kõrval on ta tööl. Sl. Rosaali *Schmidt* on kolhoosi „Gorka“ parem naislööklane ja keeduviljakasvatuse brigaadi brigadiir. Raske minevik sundis teda kuueteistkümnelt aastast mehele minema. Elu oli raske ja piinarikas. Nüüd

võib ta vabalt töötada kolhoosi põldudel. Lapsed õpivad kõik koolides, et saada sotsialistliku ehituse väärilisteks kaadriteks.

Sl. Rosaali on alati hoolsalt tööl. Töö väärtus on hea.

Niisuguseid naislööklasi on Gorkas palju, ja kõik nad on sirgunud ja karastunud klassivõitluse leekides kauni tuleviku eest.

Iga aastaga kasvab naislööklaste arv, iga

aastaga muutub veel paremaks, veel jõukamaks, veel kultuursemaks naisterahva elu sotsialistlikus külas. Tulevikus tarvis veel rohkem tähelepanu uute naislööklaste kasvatamisele pöörata. Iga kolhoos peab muretsema selle eest, et oleksid lasteaiad ja lastesõimed, kuhu naisterahvad võiksid viia oma lapsed, et minna lööklasena tööle sotsialistliku ehituse väerinnale.

A. Susi.

Arsti vestlus

Haigused raseduse ajal

Normaalne rasedus on naisterahva organismile väga kasulik. Ta tervendab organismi, noorendab ja pikendab eluiga. On tähele pandud, et naisterahvad, kes sünnitanud mitu korda, elavad meesterahvastest palju kauem. See ei käi mitte ainult naiste, vaid ka loomade ja taimede kohta. Enamjagu taimedel emataimed elavad ületalve, kuna isataimed esimese külma ajal närtsivad. Raseduse ajal kõik sisemise nõristuse näärmed töötavad enam produktiivsemalt. Peale selle, kasvav loode saadab ema veresse oma noori mahlu, mis küllastatud suure elu energiaga. Ema annab loode kasvu jaoks oma kudesid, mis osalt juba vananenud ja selle asemele omandab võime toidust uusi kudesid ehitada. Kõik see soodustab organismi noorendamist ja eluea pikendamist.

Raseduse ajal naisterahva organismis toimub vere ja mahlade keeruline ümberühmitus ja nende keemilise koosseisu muutus. Kui ergukava pole küllalt korras ja ei suuda nii kiiresti kohastuda sise- elu tingimustele, siis rikneb normaalne enesetunne ja rase naine hakkab tundma haiglast olekut.

Iseäranis piinav on esimestel kuudel südame pööritus. Mõne aja pärast, kui organism on uue olukorraga harjunud, möödub see kõik ja poole raseduse ajal tunnevad enamjagu naisterahvaid endid täiesti tervetenä.

On naisterahvaid, kellel mitmesugused haigused nähtused ilmuvad hilisemal raseduse ajal. Harilikult jäävad haigeks need organid, mis juba enne rasedust olid haiged. Näiteks ergukavas ilmub neuralgia ja korratumad tundmused.

Nahale ilmuvad nõgesepalavik, ekseemid, vistrikud, rakukesed, sügelus j. t.

Mõnel juhusel verevalmistajad organid ei ole küllalt korras ja selle tõttu areneb raseduse aneemia, mis tuletab meelde kardetavat verevaesust, teisel juhusel tekivad maksa ja sapipõie haigused (kollatõbi), mõnikord ka neeruhaigused, areneb paistetus, kuses ilmub valkused.

Kõik need haigused, mida rasedus esile kutsub, võivad ilmuda ka teistel põhjustel kui rasedust ei ole. Kuid on sarnased haigused nähtused, mis võivad tekkida ainult raseduse ajal ja nad ilmuvad ainult ainete vahetuse põhjal. Siia kuulub peaaegult eklampsia. Eklampsia juures on kõige sagedamad nähtused krampid, kuid pole siiski tema peaväljendajad. Praegusel ajal tuleb ikka rohkem ja rohkem ette juhtumeid, kus raske, isegi surmaga lõppev eklampsia möödus ilma krampideta. Eklampsia ajal tekivad muudatused kolmes organis: neerudes, maksas ja ajus. Neerudes haigestuvad peaaegult kanalikesed. Maksas leidub verevoolu pesakesi.

Ajudes on peaaegu alati paistetus, verevool ja ajuaine haigused muutused. Selles pole midagi iseäralikku, et haigestuvad nimelt need organid: aju ja ergu rakukesed on eriliselt tundelikud verekoosseisu füüsilis-keemilisele muudatusele.

Maksal on kõige suurem tähtsus ainete vahetuses ja lagunemise mürgiste produktide kahjutuks tegemises. Neerud, kui eristusorganid, on raseduse lõpuks iseäranis koormatud. Igal haigel võib neist süsteemidest kergemal või raskemal viisil haigestuda. Sellepärast eraldatakse kolm

eklampsia vormi, s. o. neerude, maksa ja ajuhaiguse järele. Et võidelda eklampsia kardetavate tagajärgedega, on tarvis täpselt tähele panna haiguse tunnemärke. Tuleb tähelepanu pöörata raseduse viimastel kuudel tekkinud jala ja keha paistetusele ja teha kuse korduvaid analüüse ja mõõta vererõhumist. On tarvis rasedalt küsida, kas tunneb ta rõhumist paremal pool küljekontide all, kas ta söögiisu pole muutunud, kas on südame pööratust, kas nägemine pole halvenenud, kas silmade ees virvendab, kas valutab pea, peaaesjalikult otsaesine.

Kõik need algava mürgituse tunnemärgid ilmuvad eklampsia algul palju tihedamalt, kui seda enne arvati. Paljud ainete vahetuse uurimised näitasid, et raseduse ajal on valkude ja rasva ümbertöötamine

takistatud, arvatavasti maksa võrdlemisi nõrga tegevuse tajajärjel. Sellepärast tuleb õigel ajal hoolitseda selle eest, neid mitte nende ainetega üle koormata. Igasuguste tärkliainetega (pudru, jahutoidud, aiavili, puuvili) saab raseda organism kergesti hakkama, sellepärast peavad need toidud enamuses olema. Raseduse viimastel kuudel soovitatakse toitu mitte kolm korda päevas, vaid tihemini, mitte suurte portsjonidega võtta. Et rasedate neerudel on kalduvus paistetada, soovitatakse keedusoola tarvitamist piirata. Et laps emaihus nõuab palju lupja, tuleb rasedatele vähe kaltsiumi rohtusid anda. Kiiresti arenev laps vajab ka vitamiine, sellepärast on kasulik rasedatele kalarasva anda. Ka joot ja raud toob suurt kasu.

Dembskaja.

Abordi vastu

Miljonid naisterahvad kapitalistlikkudes riikides ei või saada emadeks, sest et ekspluateeriv kord ei võimalda neil lapsi kasvatada, oma sugu jätkata. Naistööline, kes on maha surutud tööpuuduse ja viletsusega, teab, et tema tulevane laps on määratud nälgimisele ja püüab kõigi abinõudega võidelda sünnitamise vastu. Drakoonilised seadused abordi vastu on võimetud võitlema sündivuse katastroofilise languse vastu, mida näeme paljudes kapitalistlikkudes riikides. Praegusel Saksamaal, näiteks, on seadusevastaste salaabortide arv, arstide tunnistamise järele, mitte alla miljoni aastas. Nende salaabortide tagajärjel sureb iga aasta kuni kümmetuhat töötavat naist.

Ärevus sündivuse tempode pärast, mis haaranud praegu kodanlise maailma, on meile nõukogude inimestele päris tundmata. Nõukogude Liit on elanikkude juurdekasvu poolest esimesel kohal maailmas. Nõukogude maa kodanikkude hüveolu paraneb järjekindlalt, on loodud terve võrk asutusi, mis kaitsevad naisterahva-ema ja lapse tervist, mis on abiks vanematele uue põlve kasvatamises. Meil on loodud kõik tingimused selleks, et alata võitlust abortide täielikuks ärakaotamiseks. Meie seisame kõige ägedamalt selle poolt, et nõukogude iga naisterahvas kasutaks revolutsioonis saavutatud õiguse emarõõmu peale.

Meil on naisterahvaid, kes ei arvesta seda rõõmu, vaid otsustavad teha valurikast ja hädaohtlikku operatsiooni. Palju-

del naiste- ja meesterahvastel on niisugune põlglik suhtumine sünnitamisele. Tihetilugu noor õitsev naisterahvas otsustab teha aborti, kartes, et lapse sündimisega muutub harjunud eluviis. Arsti küsimusele — mis sunnib loodet hävitama — põhjendavad naispatsiendid kõige harvemalt majandusliku kitsikusega. Tihti otsustatakse aborti teha, nähes selles „kõige kergemat“ abinõu juhusliku sideme tulemuste likvideerimiseks, ja enamail juhtumitel tehakse seda meeste pealekäimisel. Siin annab end tunda *vastutamatus psühholoogia* paljude meesterahvaste juures naisterahvaste ja laste vastu. Väga iseloomulik on üks juhtumine minu ühe naispatsiendiga — noore naistöölisega.

Naispatsient — täiesti terve naisterahvas ütles, et temal on olnud juba viis aborti ja pööras meie poole, et katkestada tema kuuendat rasedust. Ma olin huvitatud tema kodusest olukorrast. Sain temalt kuulda, et ta on mehel, et ta ei kannata majanduslikku puudust, et ta on täiesti rahul oma perekonnaeluga. Kuid keegi on ta peale mõjunud seletusega, et tal last tarvis ei ole. Arstlisel ülevaatusel selgus, et operatsiooniks on aeg juba möödas ja et abort on võimata. Naispatsient oli väga mures sellepärast ja otsustas endas — mitte kellegi poole pöörata, vaid ise ennast omal jõul aidata.

See „abi“ tõi mõne päeva pärast meile haiglasse suure verejooksu ja kõrge temperatuuriga haige. Meie tegime keerulise

operatsiooni ja võtsime haige kehast luust kudumisevarda välja, mis oli jooti kastedud ja vatiga sisse mässitud. Õnneks maksis haige selle eest ainult kardetava põletikuga ja ta lamas kolm nädalat voodis. Muidugi teada, et oleks võinud palju halvemini minna. Naistöoline sai isegi aru missuguse hukatuse kaldal ta oli. Äkitselt haigevoodis ärkasid temas ematunded. Ta küsis hirmunult arstilt:

— Aga kas ma võin last saada?

Täiesti põhjendatud kartus. Sest abort, vaatamata sellele, kes seda ka ei toime taks ja missugustes eeskujulikkudes kliinikutes see ka ei sünniks, on kardetav. Kardetav on ta veel oma tagajärgede poolest, nagu emaka ja selle kaela käristumised, põletikud ja isegi üldine surmav veremürgitus.

Kardetav on ta veel sellepärast, et ta on tihti terve organismi, eriti aga suguelundite krooniliste haiguste põhjuseks. Sellel juhtumil jääb naisterahvas sigitusvõimeks. Lapse sünnituse kaotatud suute tagasi saamiseks ei tea arstiteadus kindlaid abinõusid. Meeleheitel nõustuvad naisterahvad ülikardetavaid operatsioone tegema, i. o. kõhtu lahti lõikama ja emaka kunstsesse avausesse munasarikaid sisse õmb-

lema — kuid ka see abinõu annab harva tagajärgi.

Meie, arstid, peame kõige energilisemalt võitlema abortide vastu. Tuleb tunnistada, et viimasel ajal on selgitustöö sellel alal tuntavalt nõrgenenud. Kuid nõukogude arst, kellel on autoriteet oma kaaskodanikkude seas, võib väga palju ära teha. Tihti juhtub, et naispatsient, kellele meie kliinikus selgeks tehti aborti kardetavus, hädadoht jääda päris sigitusvõimetuks, ütlevad lahti aborti tegemisest ja lähevad ära. Ma ei unusta kunagi naisterahvast, kes peatas mind suvel Sestroretskis telefoniputka juures ja hakkas palavalt tänama selle eest, et ma talle nõu andsin last sünnitada.

— Ah, professor, küll mul on kena tütar! —

Ma tundsin suurt ja oma jõu poolest haruldast rahuldus- ja uhkustunnet. Meie võime ja peame päästma palju niisuguseid elusid. Meile on elanikkude suur juurdekasv rõõmuks — inimesi on meil tarvis. Rohkem tugevaid, terveid inimesi! Vaja kõige tõsisemat võitlust abortide vastu — võitlust elu täieliku õitsemise eest. See on võitlus meie tuleviku huvides, uue kommunistliku ilma suure ehituse huvides.

Professor K. Skrobanski.

Vastutav toimetaja: S. Allermann.

Tehniline toimetaja: V. Sander.

Väljaanne nr. 183. Ladumisele antud 16/VI. 1935. Trükkimiseks alla kirjutatud 26/VI. 1935. Paber 72×110. Autorip. 1³/₆. Trükip. 1. 1. p. 85.680 trükit. Trükit. üldse 85.680. Lengorilt 18171. Tir. 1200 eks. Töö nr. 7-115. „Külvaja“ trükikoda, Leningrad, 31, Dsershinski uul. № 49.

„РАБОТНИЦА И КОЛХОЗНИЦА“ № 6 (73)

Ежемесячный журнал на эстонском языке

Д. 1203.



Издательское Товарищество Иностранных Рабочих в СССР, Ленинград, 141, Апраксин пер. № 2
Välismaatöölise Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, 141, Apraksini põikuul. № 2

Hind 30 kop. **FESTI**
RAHVUSRAAMATUKOGUS
— AR —

Ц. 1985г.
Акт № 30
Вкладн. л. _____